

3^e Prognose 2018

Winterswijk

Besluitvorming: college   d.d. 20 november 2018
raad   d.d. 20 december 2018

Samenvatting en besluitvorming	5
Programma 1: Bestuur en Dienstverlening	19
Programma 2: Veiligheid, Vergunningverlening en Handhaving	21
Programma 3: Regionale en Grensoverschrijdende samenwerking	23
Programma 4: : Maatschappelijke Zorg en Participatie	24
Programma 5: Jeugd en Onderwijs	27
Programma 6: Economie-Centrum	28
Programma 7: Cultuur, Sport en Vrijtijdseconomie	29
Programma 8: Ruimtelijke ontwikkeling in de kern en Mobiliteit	31
Programma 9: Sport	35
Programma 10: Economie en Bedrijvigheid	37
Programma 11: Ruimtelijke ontwikkeling en Economie buitengebied, Natuur en Landschap	39
Programma 12: Duurzaamheid, Milieu en Klimaat	41
Programma 13: Organisatie en Financiën	43
Verloop begroting 2018	46

Samenvatting en besluitvorming

Hierbij bieden wij u de 3^e financiële prognose 2018 met peildatum 1 oktober 2018 aan. Deze financiële prognose gaat over de eerste negen maanden van 2018 en geeft een doorkijk naar de verwachte resultaten per 31 december. In de loop van het jaar kunnen zich belangrijke ontwikkelingen met financiële gevolgen voordoen, welke op de peildatum nog niet bekend zijn.

Financiële prognoses hebben voornamelijk tot doel u gedurende het lopende begrotingsjaar tijdig te informeren over belangrijke (financiële) bijstellingen ten opzichte van de vastgestelde begroting.

Ten aanzien van de exploitatie lichten wij de afwijkingen van € 50.000 of groter, nader toe en voor de investeringen de afwijkingen van € 100.000 of groter. Waar noodzakelijk lichten wij ook , afwijkingen lager dan deze genoemde bedragen toe.

Financiële bijstellingen en verwachte resultaten voor 2018

De prognose is ingedeeld op programma en op clusterniveau. Ten aanzien van de exploitatie worden de afwijkingen van € 50.000 of groter nader toegelicht en voor de investeringen de afwijkingen van € 100.000 of groter. Bij uitzondering worden, indien noodzakelijk geacht, afwijkingen van € 50.000 of minder respectievelijk € 100.000 of minder toegelicht.

In onderstaand overzicht is een samenvatting opgenomen van de afwijkingen in de lasten en baten per programma.

Bedragen *1.000 Programma	Lasten				Baten			Totaal		
	Prognose2	Prognose3	Vershil		Prognose12	Prognose3	Vershil	Saldo		
1. Bestuur en dienstverlening	2.732	2.614	-118	V	478	535	57	V	175	V
2. Veiligheid, vergunningverlening en handhaving	3.177	3.247	70	N	438	718	280	V	210	V
3. Regionale en grensoverschrijdende samenwerking	560	171	-389	V				-	389	V
4. Maatschappelijke participatie en zorg	11.387	11.095	-292	V	8.137	8.250	113	V	405	V
5. Jeugd en onderwijs	8.763	8.953	190	N	6.354	6.542	188	V	2	N
6. Economie-centrum	273	251	-22	V	100	100		-	22	V
7. Cultuur, sport en vrijetijdseconomie	5.963	6.039	76	N	751	724	-27	N	103	N
8. Ruimtelijke Ontwikkeling in de kern en mobiliteit	29.273	27.370	-1.903	V	20.804	19.139	-1.665	N	238	V
9. Werk en inkomen	22.780	23.022	242	N	17.868	18.175	307	V	65	V
10. Economie en bedrijvigheid	358	432	74	N				-	74	N
11. Ruimtelijke ontwikkeling en economie buitengebied, natuur en landschap	1.997	1.893	-104	V	410	410		-	104	V
12. Duurzaamheid, klimaat en milieu	3.324	3.110	-214	V	3.038	2.937	-101	N	113	V
13. Organisatie en financiën	7.257	7.323	66	N	37.950	37.115	-835	N	901	N
Totaal	97.844	95.520	-2.324	V	96.328	94.645	-1.683	N	641	V

We stellen in deze 3^e financiële prognose 2018 voor om het saldo bij te stellen met € 641.000 (voordelig). Het begrote saldo 2018 (na bestemming) bedraagt dan € 875.000 (nadelig).

Voor een overzicht van het verloop van de begroting 2018 verwijzen wij naar bladzijde 44.

Het volgende overzicht laat zien dat het voordelige saldo van deze financiële prognose (€ 641.000) voor € 2.214.000 bestaat uit budgetoverhevelingen. De bijstelling exclusief deze budgetoverhevelingen is dus € 1.573.000 negatief.

De budgetoverhevelingen zijn ontstaan omdat het niet gelukt is om alle activiteiten in 2018 geheel of gedeeltelijk te realiseren. Dit betekent dat in 2019 naast de reeds bestaande activiteiten extra taken/bestedingen toegevoegd zijn. Voor 2018 heeft dit een incidenteel voordelig effect op het resultaat van € 2.214.000. Alleen die budgetten zijn overgeheveld waarvan de noodzaak tot overheveling naar 2019 voldoende is aangetoond en waarvan vaststaat dat overheveling niet leidt tot capaciteitsproblemen in 2019.

Programma (*1000)	Exploitatie					
	Bijstellingen 3e prognose		Budget overhevelingen naar 2019		Bijstellingen excl. budget overhevelingen	
1 Bestuur en dienstverlening	174	V	37	V	137	V
2 Veiligheid, vergunningverlening en handhaving	210	V			210	V
3 Regionale en grensoverschrijdende samenwerking	389	V	389	V	0	V
4 Maatschappelijke participatie en zorg	405	V	461	V	-56	N
5 Jeugd en onderwijs	-2	N		V	-2	N
6 Economie-centrum	22	V	22	V	0	N
7 Cultuur, sport en vrijetijdseconomie	-102	N	150	V	-252	N
8 Ruimtelijke Ontwikkeling in de kern en mobiliteit	239	V	627	V	-388	N
9 Werk en inkomen	65	V			65	V
10 Economie en bedrijvigheid	-74	N	36	V	-110	N
11 Ruimtelijke ontwikkeling en economie buitengebied, natuur en landschap	104	V	104	V	0	N
12 Duurzaamheid, klimaat en milieu	113	V	160	V	-47	N
13 Organisatie en Financiën	-901	N	225	V	-1.126	N
Afrondingsverschil			3	V	-3	N
	641	V	2.214	V	-1.573	N

De voorgestelde bijstellingen ter hoogte van € 1.573.000(Nadelig) worden met name verklaard door:

Programma	Omschrijving	Bedrag	
	Structureel		
13	Algemene uitkering	-487.000	N
Div	In de programma's nader verklaard	-36.000	N
	Subtotaal structureel	-523.000	N
	Incidenteel		
1	Appa voorziening	225.000	V
1	Gerechtelijke lasten	-110.000	N
2	Omgevingsvergunningen	-89.000	N
2	Leges	280.000	V
4	Project Park Achterhoek	-169.000	N
7	Boogie Woogie	-244.000	N
8	Huur en verkoop gemeentegroen	-53.000	N
8	Onderhoud drukriolering	-87.000	N
8	Grondexploitatie	-188.000	N
10	Dennenoord	-110.000	N
13	Voorziening voormalig personeel	-556.000	N
13	Algemene uitkering	-348.000	N
4/5/9	Algemene uitkering	348.000	V
13	Rente langlopende leningen	300.000	V
Div	In de programma's nader verklaard	-249.000	N
	Subtotaal incidenteel	-1.050.000	N
	Totaal	1.573.000	N

Voor een meer uitgebreide toelichting verwijzen wij u naar de rapportage per programma.

Structurele bijstellingen in 2018 (met doorwerking in 2019 en verder) € 523.000 (N)

Programma 13 Organisatie en financiën € 487.000 (N)

Cluster Gemeentelijke Financiën

Algemene uitkering € 487.000 (N)

De lagere uitkering is het gevolg van lagere verwachte rijksuitgaven in 2018. De algemene uitkering werkt volgens de trap op trap af methodiek. Als de rijksuitgaven stijgen dan neemt de algemene uitkering toe, wanneer de rijksuitgaven dalen dan neemt de algemene uitkering af.

Niet nader verklaard € 36.000 (N)

Incidentele bijstellingen in 2018 € 1.050.000 (N)

Programma 1 Bestuur en dienstverlening € 190.000 (V)

Cluster Algemeen bestuur

Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA) voorziening € 225.000 (V)

Bijstelling van de lasten in verband met een onttrekking uit de APPA voorziening. De APPA regelt de pensioenvoorziening voor de huidige en de voormalige politieke ambtsdragers en hun nabestaanden. Naar aanleiding van met name de verhoging van de rekenrente is de voorziening APPA voordelig bijgesteld.

Gerechtelijke lasten € 110.000 (N)

Een inwoner van Winterswijk heeft in het verleden grond aangekocht. Deze aankoop is gedaan mede op basis van een toezegging van de gemeente dat op die grond gebouwd kon worden.

De grond heeft echter nooit de bestemming bouwgrond gekregen. De Provincie gaf namelijk geen medewerking.

De rechter bepaalde dat de gemeente onrechtmatig heeft gehandeld ten aanzien van die inwoner. De toezegging had niet gedaan mogen worden.

De gemeente is nu gehouden de geleden schade te vergoeden. Deze schade bestaat op dit moment in ieder geval uit het aankoopbedrag van de grond en wettelijke rente. Mogelijk blijken nog andere schadeposten.

Niet nader verklaard € 75.000 (N)

Programma 2 Veiligheid, vergunningverlening en handhaving € 213.000 (V)

Cluster Vergunning verlening en handhaving

Omgevingsvergunningen € 89.000 (N)

Bijstelling binnen dit cluster wordt veroorzaakt door inhuurkosten en hogere kosten welstandscommissie. Dit verband met de afhandeling van een groter aantal aanvragen omgevingsvergunning.

Leges € 280.000 (V)

De positieve bijstelling is veroorzaakt door hogere leges omgevingsvergunning. Die zijn hoger dan verwacht door een aanzienlijk groter aantal vergunde grote projecten.

Niet nader verklaard € 22.000 (V)

Programma 4: Maatschappelijke participatie en zorg € 169.000 (N)

Cluster Algemene Voorziening € 169.000 (N)

Het nadeel betreft met name het aanvullende budget voor het Project Park Achterhoek (ten behoeve van subsidieverlening planontwikkeling, stadstuinbouw en inhuur externe expertise). Dit incidenteel beschikbaar gestelde budget is op basis van het Raadsbesluit van 28 juni 2018.

Programma 7 Cultuur, sport en vrijetijdseconomie € 205.000 (N)

Cluster Kunst en Cultuur € 244.000 (N)

De raad heeft ingestemd om Boogie Woogie in 2018 een extra subsidie te verstrekken van € 244.000. Deze extra subsidie is bedoeld om de liquiditeitsproblemen in 2018 op te lossen en voor het opstellen van een businessplan.

Niet nader verklaard € 39.000 (V)

Programma 8 Ruimtelijke Ontwikkeling in de kern en mobiliteit € 368.000 (N)

Cluster openbaar groen € 53.000 (N)

Betreft een nadeel aan de batenkant in verband met lager geraamde baten uit verhuur en verkoop van gemeentegroen.

Cluster waterbeheer € 87.000 (N)

Nadeel bestaat grotendeels uit het bij ramen van een aantal onderhoudsbudgetten drukriolering (budget voor gemalen en storingen en voor alarmering en bewaking) en het bij ramen van het elektra budget.

Cluster grondexploitatie € 188.000 (N)

Betreft afwaardering van de boekwaarde binnen het complex Narcisstraat (bij de sloop Oortgiesen). Daar staat een geraamde extra winstneming 2018 op het complex Morgenzon tegenover. Per saldo heeft dit geleid tot een nadeel.

Niet nader verklaard € 40.000 (N)

Programma 10 Economie en bedrijvigheid € 110.000 (N)

Cluster Economische ontwikkeling industrie € 110.000 (N)

De bijstelling betreft een budget voor de aankoop en verwijdering van twee woonwagens (Dennenoord). Dit budget is door de Raad beschikbaar gesteld

Programma 13 Organisatie en financiën € 634.000 (N)

Cluster Interne bedrijfsvoering € 556.000 (N)

Betreft een extra toevoeging aan de Voorziening Voormalig Personeel voor het weer op een toereikend niveau brengen van deze voorziening (toevoegen wachtgeld/WW en aanpassing levensverwachting);

Cluster Algemene uitkering € 348.000 (N)

De bijstelling betreft een budget neutrale correctie naar het Sociaal Domein. Het budget was abusievelijk geboekt op de Algemene uitkering.

Specificatie:

<u>Programma</u>	<u>Omschrijving</u>	<u>Bedrag</u>
4 Maatschappelijke Zorg en Participatie	WMO	€ 27.000
4 Maatschappelijke Zorg en Participatie	Begeleiding	€ 117.000
5 Jeugd en Onderwijs	Jeugd	€ 188.000
9 Sport	Re-Integratiebudget Rijk	€ 16.000
13 Organisatie en financiën	Algemene uitkering	-€ 348.000
Saldo		€ 0

Beheer kapitaallasten € 300.000 (V)

Betreft bijstelling rente aan de actuele langlopende leningen stand. Er zijn dit jaar nog geen langlopende leningen opgenomen, als gevolg van overheveling van budgetten. Hierdoor zijn de rentekosten lager.

Niet nader verklaard € 30.000 (N)

Totaal incidentele en structurele bijstellingen 3^e prognose 2018

Het effect van de bijstelling in de 3^e financiële prognose 2018 op het structurele en incidentele begrotingssaldo is in onderstaande tabel weergegeven.

Omschrijving (*1.000)		
Vastgestelde 2e Prognose 2018		
Resultaat na bestemmingsreserves:		
- Structureel	1.221	V
- Incidenteel	-2.736	N
Resultaat	-1.515	N
Bijstellingen 3e Prognose 2018 (inclusief mutaties in de reserves)		
- Structureel	-523	N
- Incidenteel	1.164	V
Resultaat	641	V
Resultaat 3e prognose 2018		
- Structureel	698	V
- Incidenteel	-1.572	N
Resultaat*	-875	N

Meerjarenoverzicht 2019 - 2022

In onderstaand overzicht is een samenvatting opgenomen van de meerjarenbegroting, waarin het verloop is weergegeven van de vastgestelde begroting 2019 naar de geactualiseerde begroting ná verwerking van de mutaties naar aanleiding van de begroting 2019. Dit is inclusief de budget en investeringsoverhevelingen van 2018 naar 2019. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen het begrote structurele en incidentele resultaat.

Meerjarenbegroting 2019 -2022 (vastgesteld)	2019	2020	2021	2022
Structureel resultaat voor reserves	10	369	729	930
Reserves	130	130	130	130
Structureel resultaat na reserves	140	499	859	1.060
Incidenteel resultaat voor reserves	-2.526	-1515	-598	-405
Reserves	885	145	75	0
Incidenteel resultaat na reserves	-1.641	-1.370	-523	-405
Saldo baten en lasten	-1.501	-871	336	655

Bijstellingen 3 ^e prognose 2018				
Structurele bijstellingen	16	-91	-188	-199
Bijstellingen reserves	0	0	0	0
Structureel resultaat na reserves	16	-91	-188	-199
Incidentele bijstellingen	-2.477	0	0	0
Bijstellingen reserves	268	0	0	0
Incidenteel resultaat na reserves	-2.209	0	0	0
Totaal bijstellingen	-2.193	-91	-188	-199

Meerjarenbegroting 2019 -2022 (incl. bijstellingen)	2019	2020	2021	2022
Structureel resultaat voor reserves	26	278	541	731
Reserves	130	130	130	130
Structureel resultaat na reserves	156	408	671	861
Incidenteel resultaat voor reserves	-5.003	-1515	-598	-405
Reserves	1153	145	75	0
Incidenteel resultaat na reserves	-3.850	-1.370	-523	-405
Saldo baten en lasten	-3.694	-962	148	456

Structurele bijstellingen 2020 tot en met 2022

De structurele bijstellingen betreffen met name vermindering inkomsten verhuur gymlokalen en bijstelling van de Algemene uitkering conform de septembercirculaire.

Incidentele bijstellingen 2019

De incidentele bijstellingen zijn met name veroorzaakt door de overhevelingen van projecten naar 2019 en een overheveling van de reserve stedelijke herverkaveling. Zie ook paragraaf bestemmingsreserves.

Bestemmingsreserves

In deze prognose stellen we de volgende mutatie in de bestemmingsreserves voor :

Een bedrag van € 268.000 van de in 2018 begrote onttrekking bestemmingsreserve Stedelijke herverkaveling door te schuiven naar 2019.

De (deel) projecten in het kader van stedelijke herverkaveling bevinden zich in verschillende fasen van uitvoering. Voor de projecten Eucalyptapark, Zonnebrink, Burgemeester Vlamstraat en Belastingkantoor zijn separate kredieten beschikbaar. Voor het Weurden en eventuele aanvullende projecten is nog veel ontwikkelingswerk nodig. Het nog beschikbare en niet aan uitvoeringsprojecten gekoppelde budget Stedelijke herverkaveling schuift door naar 2019 zodat aan deze projecten verder kan worden gewerkt. Hierdoor stellen wij voor ook de in 2018 begrote onttrekking bestemmingsreserve Stedelijke herverkaveling naar 2019 door te schuiven.

Ontwikkeling vermogenspositie

In onderstaande tabel geven wij de ontwikkeling van het eigen en vreemd vermogen van de gemeente weer. Het totaal aan eigen vermogen en leningen (vreemd vermogen) gebruiken we om investeringen, maar ook eenmalige uitgaven en jaarlijkse exploitatietekorten te dekken.

* 1.000	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Eigen vermogen	60.228	57.085	52.108	50.872	50.814	51.140
Voorzieningen	7.720	7.760	7.580	7.639	7.818	8.083
Langlopende schulden	74.584	78.624	86.781	87.429	86.052	82.433
Kortlopende schulden	14.275	14.275	14.275	14.275	14.275	10.606
Totaal	156.807	157.745	160.745	160.215	158.959	152.262
Solvabiliteit	38,4%	36,2%	32,4%	31,8%	32,0%	33,6%

Het saldo van de langlopende schulden bedroeg eind 2017 € 74.584.000. In onderstaande tabel is het verloop (begroot en werkelijk) van de leningenportefeuille vanaf 2018 begroting weergegeven en het verwachte verloop vanaf 2019 tot 2022.

Begrotingsjaar	2017	2018	2019	2020	2021	2022
(bedragen x € 1.000 per 31 december)						
2018 begroting	74.584 (w)	81.674	79.764	77.230	74.545	
2018 Prognose 1	74.584 (w)	78.124	76.383	74.216	71.975	
2018 Prognose 2	74.584 (w)	75.374	80.908	82.166	81.400	
2019 Begroting	74.584 (w)	82.567	86.187	85.815	83.881	80.634
2018 Prognose 3	74.584 (w)	78.624	86.781	87.429	86.052	82.433

* w = werkelijk saldo concept jaarrekening 2017.

Door de overhevelingen stijgt de leningen portefeuille in 2019. De daling van de langlopende leningen tot en met 2020 wordt met name veroorzaakt door een verbetering van het resultaat in de jaren 2020 tot en met 2022.

INVESTERINGEN

Programma (*1000)	Kredieten				
	Bijstellingen 3e prognose		Budget overhevelingen naar 2019	Bijstellingen excl. budget overhevelingen	
7 Cultuur, sport en vrijetijdseconomie	-121	V	121	0	-
8 Ruimtelijke Ontwikkeling in de kern en mobiliteit **	-566	V	856	290	N
10 Economie en bedrijvigheid	-480	V	480	0	-
13 Organisatie en financiën	-504	V	579	75	N
	-1.671	V	2.036	365	N

**

Prg.8 Ruimtelijke Ontwikkeling in de kern en mobiliteit

De bijstellingen (excl. de grondexploitatie van € 317.000) bedragen € 883.000, waarvan € 856.000 aan budgetoverhevelingen.

Met het vaststellen van de begroting 2019 heeft de Raad ingestemd met het voorstel om het “hekje” om Sociaal Domein met ingang van 1 januari 2019 op te heffen. Hierin is ook aangegeven dat wij bij de jaarrekening 2018 met een voorstel komen over de besteding van het saldo van de Reserve Sociaal Domein (RSD).

Dit betekent dat over 2018 de eerder gemaakte afspraken rondom de RSD van kracht blijven en wij bij de 3e financiële rapportage 2018 daarom geen aframingen hebben doorgevoerd. Op basis van de uitgaven tot en met oktober 2018 is de verwachting dat er per saldo ook in 2018 een forse toevoeging aan de RSD zal plaatsvinden.

De belangrijkste posten, die naar verwachting een overschot met zich meebrengen zijn:

- Het budget Algemene bijstand;
- Het budget Bijzondere Bijstand;
- De budgetten Begeleiding;
- Het budget Hulp bij Huishouden.

Bijstellingen per programma

Programma 1: Bestuur en Dienstverlening

Portefeuillehouder: dhr. B.J.J. Bengevoord

Waar gaat dit programma over?

Wij willen schouder aan schouder staan naast alle Winterswijkers die zich inzetten voor een leefbaar Winterswijk waar het fijn leven is, nu en in de toekomst. Actieve Winterswijkers verdienen een gemeente die ruimte schept voor het waarmaken van hun plannen. Daarbij moeten we ons altijd afvragen of initiatieven toegevoegde waarde leveren aan de toekomstvisie van Winterswijk in plaats van 'mag het' vanuit het beleid. We sturen met lef en een open blik op het 'waarom en hoe' in plaats van het 'wat'.

De gemeente kan dit niet alleen realiseren. Een goed samenspel met inwoners en samenwerkingspartners is belangrijker dan ooit. De kans voor de komende periode is de kracht van initiatieven buiten het gemeentekantoor nog beter te benutten en de invloed van burgers op de ontwikkeling van Winterswijk te vergroten. Dat betekent dat de gemeente meedenkt en meedoet met inwoners en organisaties die verantwoordelijkheid nemen voor hun omgeving. We doen dat vanuit alle portefeuilles, want het speelt in al onze programma's. Al doende blijven we werken aan "de Winterswijkse manier" van werken: laagdrempelig, concreet, hands-on en met heldere kaders. Bij alles wat we doen, denken we na over wat we als gemeente willen uitstralen. Onderdeel van deze aanpak is de doorontwikkeling van de betrokkenenparagraaf.

Het vertrouwen van de Winterswijkers in de gemeentepolitiek is groot, dat is belangrijk en dat vertrouwen willen we nog verder uitbouwen. Om fraude te voorkomen en criminaliteit te bestrijden is het van belang dat de gemeentelijke organisatie op orde is en blijft. Hierbij is dienstverlening en heldere communicatie van groot belang. In onze dienstverlening zetten we de Winterswijker centraal, en blijven we zoeken naar maatwerk. Waar mogelijk gaan we uit van digitale dienstverlening, maar verliezen daarbij de menselijke maat niet uit het oog. We hebben hierbij oog voor mensen die laaggeletterd of minder digitaal vaardig zijn.

Gemeentelijke communicatie moet leesbaar en begrijpelijk zijn, en contact met de gemeente wordt correct en binnen de geldende termijnen afgehandeld. Digitalisering kan oplossingen bieden om burgers over de voortgang van (aan)vragen te informeren. Bij alle dienstverlening vinden wij privacy een groot goed, wij hebben daarom oog voor privacy van onze inwoners en hanteren de regels conform de AVG.

Winterswijk heeft veel te bieden op het gebied van wonen, werken, winkelen en toerisme. Dit is nog niet overal bekend. We hebben een actieve rol bij 100% Winterswijk om samen met hen Winterswijk als merk binnen en buiten Nederland verder uit te dragen en te ontwikkelen. Iedereen moet weten hoe goed het hier is.

De gemeente bekleedt een unieke positie in onze samenleving, dit vraagt van de gemeente dat zij op een verantwoorde en transparante manier te werk gaat. Het is dus belangrijk dat ambtenaren, bestuurders en volksvertegenwoordigers integer zijn. Integriteit kan het vertrouwen in de overheid maken of breken. Dit maakt integriteit van zowel ambtenaren als politieke ambtsdragers tot één van de kernwaarden voor een goed functioneren van de gemeente Winterswijk.

We willen de lobby richting provincie, Den Haag en Brussel versterken. De aandacht zou daarbij kunnen liggen bij relatiebeheer en netwerkactiviteiten. We zijn nu al op de goede weg om vanuit Winterswijk actief op te trekken met bondgenoten in de regio, om zo effectiever een gezamenlijke agenda te verwezenlijken.

Het college bestuurt als collegiaal bestuur en collegeleden geven elkaar de ruimte om samen met partners en inwoners de beste aanpak te ontwikkelen. We hebben gekozen voor samenhangende programma's, zodat opgaven daadkrachtig kunnen worden opgepakt. Anderzijds hebben we gezorgd voor balans in de verdeling van portefeuilles om zo de gezamenlijke verantwoordelijkheid te waarborgen. Waar we samen met anderen tot vernieuwing komen, zal niet altijd alles meteen slagen. We zijn erop gericht daarvan te leren: we koesteren wat werkt en stoppen met wat geen effect heeft.

Financiële wijzigingen

Exploitatie

Bedragen *1.000	Lasten				Baten			Totaal		
	Programma	Prognose2	Prognose3	Vershil	Prognose2	Prognose3	Vershil	Saldo		
Doorbelaste bedrijfsvoering en kapitaallasten	998	998		-				-	0	-
Algemeen bestuur	1.280	1.187	-93	V				-	93	V
Begraafplaats	26	33	7	N		9	9	V	2	V
Externe communicatie	219	179	-40	V				-	40	V
Klantcontactcentrum	209	217	8	N	478	526	48	V	40	V
Totaal	2.732	2.614	-118	N	478	535	57	V	175	V

Cluster Algemeen bestuur:

De verlaging van de lasten van € 93.000 wordt per saldo veroorzaakt door:

De voordelige bijstelling van de lasten € 212.000 in verband met de onttrekking uit de voorziening Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA). De APPA regelt de pensioenvoorziening voor de huidige en de voormalige politieke ambtsdragers en hun nabestaanden. Een extern bedrijf maakt periodiek actuariële berekeningen. Naar aanleiding van met name de verhoging van de rekenrente, is de voorziening APPA voordelig bijgesteld.

	€ 212.000 V
De incidentele bijstelling voor gerechtelijke lasten	€ 110.000 N
Niet nader verklaard	€ 9.000 N
Totaal	€ 93.000 V

Investerings

Binnen dit programma zijn geen investeringen

Programma 2: Veiligheid, Vergunningverlening en Handhaving

Portefeuillehouder: dhr. B.J.J. Bengevoord

Waar gaat dit programma over?

Winterswijk is de afgelopen vier jaar veiliger geworden. Maar het kan altijd veiliger. Daarom blijven wij samenwerken met bewoners, ondernemers, politie, justitie en andere organisaties om woninginbraken, overvallen en criminaliteit aan te pakken. In het buitengebied werken we samen met ondernemers aan het halen van het Keurmerk Veilig Ondernemen en hebben we aandacht voor zaken die mogelijk gevoelig kunnen zijn voor criminelen.

Ondermijning is een thema dat niet alleen landelijk op de agenda staat. Ook in Winterswijk speelt dit. Wij staan achter een integrale aanpak, waarbij politie, justitie, de belastingdienst en de gemeente samenwerken om de criminele netwerken aan te pakken. Het RIEC (regionaal informatie en expertise centrum) is voor Winterswijk een belangrijke partner hierin. We kijken hierbij nadrukkelijk ook naar grensoverschrijdende criminaliteit en zoeken waar mogelijk de samenwerking met de Duitse overheid.

Winterswijk heeft een brandweerpost om trots op te zijn, wij koesteren onze brandweervrijwilligers. Over de brandweertzorg in Winterswijk komt de VNOG met een dekkingsplan ten aanzien van de aanrijtijden van de brandweer.

Vergunningverlening gebeurt zoveel mogelijk klantgericht. We onderzoeken de mogelijkheid om de voortgang van een aanvraag ook voor de Winterswijkers digitaal te kunnen monitoren. Met het Bibob beleid proberen we te voorkomen dat we als overheid meewerken aan ongewenste transacties. Het heeft onze voorkeur dit regionaal op te pakken.

Handhaving kan nooit een doel op zich zijn, maar Winterswijkers kunnen erop rekenen dat regels gehandhaafd worden. In de eerste plaats wordt getracht zoveel mogelijk overtredingen te voorkomen door preventieve handhaving en 'slimmer handhaven' door communicatie over geldende regelgeving.

Het gebruik van gemeentelijke bermen bij landbouwgronden voor landbouwactiviteiten wordt onderzocht en zo nodig gehandhaafd.

Financiële wijzigingen

Exploitatie

Bedragen *1.000	Lasten				Baten			Totaal		
	Programma	Prognose2	Prognose3	Vershil	Prognose2	Prognose3	Vershil	Saldo		
Doorbelaste bedrijfsvoering en kapitaallasten	1.147	1.147		-				-	0	-
Brandweer en rampenbestrijding	1.362	1.342	-20	V	8	8		-	20	V
Vergunningverlening en handhaving	613	700	87	N	430	710	280	V	193	V
Openbare Orde en Veiligheid	55	58	3	N				-	3	N
Totaal	3.177	3.247	70	N	438	718	280	V	210	V

Cluster Vergunningverlening en handhaving

De hogere lasten van € 87.000 binnen dit cluster worden veroorzaakt door inhuurkosten en hogere kosten welstandscommissie. Dit in verband met de afhandeling van een groter aantal aanvragen omgevingsvergunning.

De € 280.000 aan hogere baten binnen dit cluster worden veroorzaakt door hogere leges omgevingsvergunning. Die zijn hoger dan verwacht door een aanzienlijk groter aantal vergunde grote projecten.

Investerings

Bedragen *1.000	Uitgaven				Inkomsten			Totaal		
	Programma	Prognose2	Prognose3		Verschil	Prognose2	Prognose3	Verschil	Saldo	
Vergunningverlening en handhaving		31	31	-				-	0	-
Totaal		31	31	-				-	0	-

Er zijn geen mutaties geweest.

Programma 3: Regionale en Grensoverschrijdende samenwerking

Portefeuillehouder: dhr. B.J.J. Bengevoord

Waar gaat dit programma over?

Voor het bereiken van onze ambities is samenwerking met de omliggende gemeenten zowel aan de Nederlandse als aan de Duitse zijde van de grens, in de Euregio en de provincie een noodzakelijke voorwaarde.

Met de doorontwikkeling "De Achterhoek werkt door" heeft de samenwerking in de regio Achterhoek een flinke impuls gekregen. We zetten de samenwerking met ondernemers en maatschappelijke organisaties voort. Doetinchem neemt het voortouw in deze samenwerking, Winterswijk is daarbij een betrouwbare partner.

Voor het verwerven van een serieuze positie op (inter)nationale agenda's en het verwerven van externe middelen is samenwerking tussen de Achterhoekse gemeenten van essentieel belang. Om die reden zullen wij een actieve rol oppakken in regio Achterhoek en een bijdrage leveren aan de nieuwe Euregio 2030 strategie. Daarnaast zoeken we specifieke samenwerking met onze burens in de Oost-Achterhoek.

Met de Grenzhoppers hebben wij een duurzaam en gedragen netwerk dat grensoverschrijdend werkt. "Grens" moet hierbij integraal in de organisatie landen en mag niet afhankelijk zijn van het Duitslandteam dat projecten organiseert of initieert.

Financiële wijzigingen

Exploitatie

Bedragen *1.000	Lasten				Baten			Totaal		
	Programma	Prognose2	Prognose3	Vershil	Prognose2	Prognose3	Vershil	Saldo		
Doorbelaste bedrijfsvoering en kapitaallasten		6	6	-				-	0	-
Algemeen bestuur		549	160	-389	V			-	389	V
Economische ontwikkeling		5	5	-				-	0	-
Totaal		560	171	-389	N			-	389	V

Cluster Algemeen bestuur:

De lagere lasten van € 389.000 zijn een gevolg van de overheveling van het resterende budget van de Investeringsagenda Achterhoek 2020 naar 2019. De investeringsagenda loopt door in 2019, ook dan is van de gemeente cofinanciering nodig. Het is voor Winterswijk van belang voldoende middelen beschikbaar te houden om in deze ambities te kunnen participeren.

Investeringen

Binnen dit programma zijn geen investeringen.

Programma 4: Maatschappelijke participatie en zorg

Portefeuillehouder: mevr. drs. I.G. Saris

Waar gaat dit programma over?

In Winterswijk kan iedereen, van jong tot oud, meedoen. Inwoners worden ondersteund om een gezond en zelfstandig leven te leiden. We gaan daarbij uit van wat iemand kan. We vinden het belangrijk dat onze inwoners gezond en energiek zijn en zelf de regie kunnen voeren op gezondheid en geluk. Het gaat daarbij om 'positieve gezondheid'. We investeren meer in preventie en richten ons daarbij op de belangrijke factoren die van invloed zijn op gezondheid en welzijn: leefstijl, sociaal economische omgeving, fysieke leefomgeving, toegang tot activiteiten en voorzieningen.

We willen zorgen dat er meer verbinding komt tussen zorg, welzijn, cultuur en sport. Voor een gezonde sociaal economische omgeving levert het voorkomen en bestrijden van (generatie)armoede en schulden grote persoonlijke en maatschappelijke winst op. Belangrijk is dat voorzieningen toegankelijk en laagdrempelig zijn. Denk daarbij aan financiën, vervoer, fysieke inrichting van de openbare ruimte. Deze onderwerpen behandelen we zoveel mogelijk in samenhang. Meedoen is belangrijk. Voor ouderen geldt dat, om gezond langer zelfstandig thuis te kunnen wonen, een goede fysieke én sociale infrastructuur belangrijk is. Vrijwilligers en mantelzorgers nemen een zeer belangrijke plaats in in onze gemeente. Voor onze inwoners in de Oost-Achterhoek is het van belang dat er een hoogwaardig aanbod van zorg is. Een goede samenwerking tussen gemeente en zorgaanbieders is nodig om ook in de toekomst kwalitatief hoogwaardige zorg te kunnen blijven bieden.

We moeten armoede structureel bestrijden en generatiearmoede doorbreken. Ons streven is dat Winterswijk in 2040 armoedevrij is. Dit is een grote opgave waar we samen met de Winterswijkse samenleving aan gaan werken. We stoppen met ad hoc maatregelen die alleen de symptomen van armoede bestrijden en we zetten al het geld en mankracht in op een structurele aanpak.

Financiële wijzigingen

Exploitatie

Bedragen *1.000	Lasten				Baten			Totaal	
	Programma	Prognose2	Prognose3	Vershil	Prognose2	Prognose3	Vershil	Saldo	
Doorbelaste bedrijfsvoering en kapitaallasten	824	824		-				-	0 -
Re-integratie	487	152	-335	V	31		-31	N	304 V
Algemene Voorziening	873	1.036	163	N				-	163 N
Maatwerkvoorziening	6.584	6.584		-	8.035	8.179	144	V	144 V
Toegang	1.603	1.603		-				-	0 -
Vrijwilligers en mantelzorgondersteuning	260	260		-	26	26		-	0 -
Wet publieke gezondheid	704	584	-120	V	45	45		-	120 V
Armoede	52	52		-				-	0 -
Totaal	11.387	11.095	-292	N	8.137	8.250	113	V	405 V

Cluster Re-integratie

De lagere lasten van € 335.000 worden verklaard door de overheveling van de beschikbaar gestelde middelen voor de integratie van asielzoekers. Conform de B&W-nota "Projectplan -"Aanpak Inburgering Nieuwkomers" moeten deze middelen tot en met 2019 beschikbaar blijven. Daarom stellen wij voor een bedrag van € 335.000 over te hevelen naar 2019.

Cluster Algemene Voorziening

Het nadeel van € 163.000 betreft met name het aanvullende budget voor het Project Park Achterhoek (ten

behoefte van subsidieverlening planontwikkeling, stadstuinbouw en inhuur externe expertise). Dit incidenteel beschikbaar gestelde budget is op basis van het Raadsbesluit van 28 juni 2018.

Cluster Maatwerkvoorziening

De hogere baten van € 144.000 verklaren we doordat de Rijksbudgetten WMO voor 2018 naar boven zijn bijgesteld.

Cluster Wet publieke gezondheid

De lagere lasten van € 120.000 verklaren we door:

- Overheveling GIDS-gelden € 85.000
- Overheveling budget Preventie gezondheid € 35.000

Een deel van het budget Gezond in de Stad (GIDS) wordt volgend jaar ingezet voor de integrale schuldhulpverlening. Dit is een onderdeel van het plan van aanpak armoede. Daarom stellen wij voor een bedrag van € 85.000 over te hevelen naar 2019.

Conform de B&W-nota Gezonde Omgeving Winterswijk en Achterhoek moet een bedrag beschikbaar blijven voor de kartrekker gezonde leefstijl. Daarom stellen wij voor een bedrag van € 35.000 over te hevelen naar 2019.

Investerings

Bedragen *1.000	Uitgaven				Inkomsten			Totaal		
	Programma	Prognose2	Prognose3		Verschil	Prognose2	Prognose3	Verschil	Saldo	
Maatwerkvoorziening		220	220	-				-	0	-
Totaal		220	220	-				-	0	-

Er zijn geen mutaties geweest.

Programma 5: Jeugd en Onderwijs

Portefeuillehouder: mevr. drs. I.G. Saris

Waar gaat dit programma over?

Alle kinderen in Winterswijk moeten veilig, gezond en kansrijk kunnen opgroeien. Niet met ieder kind of iedere jongere in Winterswijk gaat het goed. Niet alle kinderen krijgen alle kansen. Goede zorg voor ouders is een voorwaarde voor goede zorg voor kinderen. We bieden opvoedingsondersteuning aan waar dit nodig is. We willen realiseren dat gezinnen die de hulp nodig hebben drempelloos hun weg kunnen vinden in de zorg. Wij willen inzetten op het veilig opgroeien van kinderen en jongeren. Preventie is hierin belangrijk. Het preventie platform jeugd en het ondersteuningsteam Oost-Achterhoek zijn hiervoor voor ons essentiële samenwerkingsverbanden.

Daarnaast is het nodig dat het aantal kinderen dat thuis zit zonder een aanbod van passende hulp of onderwijs, verder wordt teruggedrongen. Jongeren zitten of op school of zijn aan het werk. Samen met aanbieders en de gemeenten in de regio gaan wij door met de ontwikkeling van vernieuwingen in de jeugdhulp.

We willen de relatie tussen ondernemers, onderwijs- en kennisinstellingen versterken rondom actuele thema's. Dit bevordert de kennisontwikkeling en zorgt voor directe vakinhoudelijke netwerkcontacten tussen bedrijven en kennisinstellingen. Hierbij is de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt essentieel. We willen samen met de partners de groeiambities van het bedrijfsleven ondersteunen en zoveel mogelijk een mismatch tegengaan.

Wij zijn voor goede bereikbaarheid van scholen en keuzevrijheid van ouders. Daarom moet worden geïnvesteerd in de kwaliteit van de onderwijshuisvesting en de omgeving. Kennis van de Duitse taal is zeer belangrijk en daar moet men op jonge leeftijd mee beginnen.

Financiële wijzigingen

Exploitatie

Bedragen *1.000	Lasten			Baten			Totaal	
	Programma	Prognose2	Prognose3	Verschil	Prognose2	Prognose3	Verschil	Saldo
Doorbelaste bedrijfsvoering en kapitaallasten		2.388	2.388	-				0
Regionale samenwerking SD		185	185	-				0
Onderwijsbeleid en bestuurlijke verplichtingen		626	626	-	573	573		0
Onderwijshuisvesting		383	385	2	5	5		2
Peuterspeelzalen en Kinderopvang		35	35	-				0
Jeugd en speelruimte		17	17	-				0
Jeugdhulp		5.129	5.317	188	5.776	5.964	188	0
Totaal		8.763	8.953	190	6.354	6.542	188	2

Cluster Jeugdhulp

De verhoging van de baten met € 188.000 wordt verklaard door het feit dat het Rijksbudget voor 2018 is verhoogd. De uitgaven zijn met hetzelfde bedrag verhoogd.

Investerings

Binnen dit programma zijn geen investeringen.

Programma 6: Economie-Centrum

Portefeuillehouder: mevr. drs. I.G. Saris

Waar gaat dit programma over?

Ons bruisende winkelcentrum is het kloppende hart van Winterswijk en kenmerkt zich door een divers aanbod van winkels, horeca, musea en de warenmarkt. De laatste cijfers spreken voor zich: we hebben een regionale verzorgingsfunctie voor 165.000 consumenten, 5,8 miljoen bezoekers per jaar en 164 miljoen euro aan bestedingen. Het succes van het Winterswijkse centrum is gebaseerd op betaalbare kwaliteit voor een breed publiek, samen met het gratis parkeren. De combinatie van lokale ondernemers en (inter)nationale formules maakt Winterswijk tot een geliefde bestemming voor Nederlandse en Duitse bezoekers. We blijven de komende jaren inzetten op een gastvrij gezellig centrum waar inwoners en toeristen graag komen.

De markt is een belangrijke voorziening voor onze inwoners en trekt op marktdagen veel extra gasten naar Winterswijk. In de sfeer en beleving van de markt, zowel op marktdagen als daarbuiten, blijven we investeren, bijvoorbeeld met meer groen, bankjes, prullenbakken en een speelplek voor kinderen. Leegstand van winkels blijven we zoveel mogelijk bestrijden. De aanpak van Stedelijke herverkaveling heeft hier al meerdere positieve resultaten opgeleverd en dat instrument willen we blijven gebruiken indien dit wenselijk wordt geacht.

Financiële wijzigingen

Exploitatie

Bedragen *1.000	Lasten				Baten			Totaal		
	Programma	Prognose1	Prognose2		Vershil	Prognose1	Prognose2	Vershil	Saldo	
Doorbelaste bedrijfsvoering en kapitaallasten		124	124	V				V	0	V
Economische ontwikkeling centrum		149	127	-22	V	100	100	V	22	V
Totaal		273	251	-22	V	100	100	V	22	V

Er zijn geen mutaties groter dan € 50.000 geweest.

Investerings

Binnen dit programma zijn geen investeringen.

Programma 7: Cultuur, Sport en Vrijtijdseconomie

Portefeuillehouder: dhr. drs. D.W. Aalderink

Waar gaat dit programma over?

Cultuur en sport geven kleur aan de samenleving. Ze dragen bij aan de saamhorigheid en aan een rijk en gevarieerd verenigingsleven. Een bruisend Winterswijk kan dus niet zonder voorzieningen als De Storm, Boogie Woogie, Villa Mondriaan, het belevingsmuseum, de Museumfabriek, de zwembaden, de bibliotheek en onze sportvoorzieningen. Er zijn de afgelopen jaren forse investeringen gedaan in de harde kant van onze voorzieningen (bakstenen), nu is het tijd om extra te investeren in de gebruikers (mensen). Het is zaak dat iedere Winterswijker gebruik kan maken van onze geweldige faciliteiten, ongeacht leeftijd, financiële positie, lichamelijke of geestelijke gesteldheid. We betalen deze voorzieningen met zijn allen, ze zijn dus ook van ons allen.

Sport en bewegen heeft een belangrijk rol als het gaat om de participatie van mensen. Sport verbindt en beschikt over bijzondere waarden om veel te betekenen in de samenleving en bij te dragen aan het levensgeluk van mensen. Steeds meer wordt de kracht van sport gezien in breder verband. We zoeken verbinding en samenwerking binnen sport, in de regio en met andere terreinen.

De Stichting Terra Temporalis heeft mooie plannen om tot een bezoekerscentrum te komen, in opmaat naar het Museum Terra Temporalis. Wij zijn hier zeer enthousiast over. We zien het als een prachtige kans om Nationaal Landschap nog beter op de kaart te zetten, ons buitengebied te versterken en een impuls te geven aan onze lokale economie. Het bezoekerscentrum en in een later stadium het museum is een zeer gewenste aanvulling op ons aanbod van dagrecreatie in Winterswijk en in de Achterhoek. Hierin wordt namelijk nog een voorziening die ook met slecht weer toegankelijk is gemist, een voorwaarde voor seizoen verlenging. We zijn bereid om in deze ontwikkeling financieel bij te dragen. De keuze zal in ieder geval vallen op de variant zonder parkeergarage.

De vrijetijdseconomie is een zeer belangrijke economische pijler voor Winterswijk. Onze unieke selling points zijn ons prachtige buitengebied, onze textielgeschiedenis, de steengroeve, de musea en ons gezellige bruisende winkelcentrum met de levendige warenmarkt. De Duitse consument blijft met haar veelvuldige bezoeken aan onze gemeente een zeer belangrijke factor. Dit zijn zaken waar we zuinig op moeten zijn en waarvan we de kwaliteit moeten blijven monitoren en waar nodig verbeteren. Spreekvaardigheid van de Duitse taal blijft bijvoorbeeld belangrijk voor de mensen die werken in deze sectoren.

Winterswijk is daarnaast een toeristische trekker met nu ruim 730.000 overnachtingen. De campings, B&B's, vakantiewoningen en hotels staan zeer goed aangeschreven en zijn over het algemeen van goede kwaliteit. De horeca, bruisend gesitueerd rondom de markt, maar ook de gezellige theetuinen en vele restaurants maken het palet compleet voor een prettig verblijf in Winterswijk.

Ons culturele erfgoed is van groot belang voor ons historisch besef en onze gezamenlijke identiteit. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat cultuur en erfgoed een belangrijke bijdrage leveren aan de economie en de maatschappij. Erfgoed is van belang voor het toerisme en voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven en bewoners. Wij streven er naar om deze bijdrage zo groot mogelijk te maken. Dit is een van de uitdagingen die we aangaan in de komende periode. Deze uitdaging willen we niet alleen aangaan maar met de streek. Om meer daadkracht te krijgen zijn we de samenwerking aangegaan met de gemeenten Oost Gelre en Aalten.

Financiële wijzigingen

Exploitatie:

Bedragen *1.000	Lasten				Baten			Totaal			
	Programma	Prognose2	Prognose3		Verschil	Prognose2	Prognose3	Verschil	Saldo		
Doorbelaste bedrijfsvoering en kapitaallasten		1.873	1.873	V				V	0	V	
Toeristische versterking		197	155	-42	V			V	42	V	
Erfgoed		317	246	-71	V	72	72	V	71	V	
Sportaccommodaties		1.016	1.043	27	N	578	551	-27	N	54	N
Sport		645	633	-12	V	101	101	V	12	V	
Kunst en Cultuur		1.915	2.089	174	N			V	174	N	
Totaal		5.963	6.039	76	N	751	724	-27	N	103	N

Cluster Erfgoed

De lagere lasten van € 71.000 worden grotendeels veroorzaakt door:

- overheveling budget Betwist Grensland € 15.000 V
- overheveling budget Functioneel gebruik Erfgoed € 43.500 V

Het restantbudget Betwist Grensland wordt in 2019 ingezet voor een evenement. Het gaat om een evenement op of bij de landsgrens met grenzen en grenstwisten als centraal thema.

Wij stellen daarom voor een bedrag van € 15.000 over te hevelen naar 2019.

Een aantal onderdelen van de Erfgoednota staat gepland voor 2019. Daarom stellen wij voor een bedrag van € 43.500 over te hevelen naar 2019.

Cluster Kunst en Cultuur

De hogere lasten van € 174.000 zijn als volgt te verklaren:

- hogere subsidie Boogie Woogie € 244.000 N
- overheveling budget Fricatiekosten € 25.000 V
- verlaging budget Fricatiekosten € 45.000 V

De raad heeft stemde in met het voorstel om Boogie Woogie in 2018 een extra subsidie te verstrekken van € 244.200. Deze extra subsidie is bedoeld om de liquiditeitsproblemen in 2018 op te lossen en voor het opstellen van een businessplan.

De raad heeft in het verleden een budget beschikbaar gesteld voor de frictiekosten als gevolg van de bezuinigingen. Voor een bedrag van € 25.000 zijn nog verplichtingen en daarom stellen wij voor dit bedrag over te hevelen naar 2019. Het restant van € 45.000 kan vrijvallen omdat hiervoor geen verplichtingen meer zijn.

Investerings

Bedragen *1.000	Uitgaven				Inkomsten			Totaal		
	Programma	Prognose2	Prognose3		Verschil	Prognose2	Prognose3	Verschil	Saldo	
Toeristische versterking		38	12	-26	V			V	26	V
Sportaccommodaties		100	5	-95	V			V	95	V
Sport					V			V	0	V
Kunst en Cultuur					V	53	53	V	0	V
Totaal		138	17	-121	V	53	53	V	121	V

Cluster Sportaccommodaties

Het voordeel in 2018 van € 95.000 wordt verklaren wij door het naar 2019 overgehevelde restantkrediet van de Winterswijkse Tennis Club (WTC) voor de vervanging van een tennisbaan. Dit is een voorbereidingskrediet en komt dit jaar niet tot uitvoering. We zijn in de fase van planontwikkeling.

Programma 8: Ruimtelijke ontwikkeling in de kern en Mobiliteit

Portefeuillehouder: dhr. drs. D.W. Aalderink

Waar gaat dit programma over?

We zijn voor een ruimtelijke ontwikkeling die past bij het karakter en de schaal van Winterswijk en die een positieve invloed heeft op de aantrekkelijkheid en dus op de toekomst van Winterswijk.

Er zijn diverse ontwikkelingen die vragen om een nieuwe visie op de kern van Winterswijk. Wij vinden het belangrijk om samen met o.a. bewoners, vastgoedeigenaren, ondernemers, creatieve denkers, woningcorporatie en investeerders initiatieven te bundelen in een ontwikkelplan op de kern dat richting gaat geven aan toekomstige investeringen. De ingezette stedelijke herverkaveling heeft al een aantal pijnpunten in het dorp opgelost en we willen dit succesvolle instrument blijven inzetten. De stedelijke herverkaveling is landelijk opgevalen door de succesvolle manier waarop alle eigenaren en belanghebbenden samen zoeken naar een één-plus-één-is-drie oplossing. Inmiddels is gebleken dat marktwerking alleen niet voldoende is om gewenste ontwikkelingen te bereiken. Indien de noodzaak aanwezig is om zaken vlot te trekken of ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan, zijn wij bereid regulerend op te treden.

Het raadhuis, waarover in de vorige bestuursperiode is besloten deze in eigen bezit te houden, neemt in het centrum een bijzondere plaats in. We willen dit gebouw in ieder geval blijven gebruiken als raadszaal en trouwlocatie. Daarnaast willen we samen met de inwoners op zoek naar een verdere invulling van dit markante gebouw. Ook de VVV en Stichting Winterswijk Marketing hebben hier een zichtbare, strategische plek.

Voor een goede leefomgeving kiezen we voor een wijkgerichte aanpak. Samen met bewoners en sociaal - maatschappelijke partners onderzoeken we wat de wijk in brede zin nodig heeft. Waar kansen liggen proberen we die te verzilveren. Ideeën en uitwerkingen komen in samenwerking met de wijk en partners tot stand. Hittestress en wateroverlast als gevolg van klimaatverandering willen we tegengaan door meer groen in de kern aan te leggen en ruimte te maken voor water.

De aantrekkelijkheid van Winterswijk wordt ook mede bepaald door een goede bereikbaarheid, een goed en goed onderhouden wegennet, gratis parkeervoorzieningen en goede vervoersvoorzieningen, waaronder basismobiliteit. We willen inzetten op een verbeterde spoorverbinding tussen Winterswijk en Apeldoorn voor een betere verbinding met de Randstad.

Tegen het centrum aan ligt de Dingstraat. Doortrekking van de Dingstraat zorgt voor een betere bereikbaarheid van het centrum, daarnaast verhoogt deze ontwikkeling de luchtkwaliteit en leefbaarheid. Wij willen deze bestuursperiode een onderzoek doen naar de haalbaarheid.

De afgelopen vier jaar is de provinciale Regiotaxi succesvol omgevormd naar de regionaal georganiseerde ZOOV. Voor de komende vier jaar is het zaak om op dit succes voort te borduren door innovatief in te spelen op de behoefte aan een fijnmazig vervoerssysteem. Het doel is op een kostenefficiënte manier de bereikbaarheid van de voorzieningen in de Achterhoek voor iedere inwoner in stand te houden en daar waar mogelijk te verbeteren. Grensoverschrijdende mobiliteit is hier een uitdrukkelijk onderdeel van.

Financiële wijzigingen

Exploitatie

Bedragen *1.000	Lasten				Baten			Totaal		
	Programma	Prognose2	Prognose3	Vershil	Prognose2	Prognose3	Vershil	Saldo		
Doorbelaste bedrijfsvoering en kapitaallasten	7.028	7.052	24	N				V	24	N
Begraafplaats	406	385	-21	V	429	429		V	21	V
Vastgoedexploitatie	172	179	7	N	350	350		V	7	N
Openbaar Groen	2.123	2.123		V	96	43	-53	N	53	N
Stedelijke vernieuwing	516	142	-374	V	316	33	-283	N	91	V
Vastgoedinformatie	130	130		V				V	0	V
Verkeer	48	73	25	N				V	25	N
Waterbeheer	901	973	72	N	3.862	3.862		V	72	N
Wegen	1.440	1.445	5	N	78	78		V	5	N
Woonbeleid	510	10	-500	V				V	500	V
Grondexploitatie	6.068	4.927	-1.141	V	6.565	5.236	-1.329	N	188	N
Bestemmingsplannen in de kern	20	20		V	15	15		V	0	V
Basismobiliteit	9.911	9.911		V	9.093	9.093		V	0	V
Totaal	29.273	27.370	-1.903	N	20.804	19.139	-1.665	N	238	V

Cluster openbaar groen

Het nadeel aan de batenkant van € 53.000 betreft de lager geraamde baten uit verhuur en verkoop van gemeentegroen.

Cluster stedelijke vernieuwing

Het voordeel aan de lastenkant van € 374.000 betreft het naar 2019 doorgeschoven restantbudget voor het Project Experiment Stedelijke herverkaveling, waaronder een aantal deelprojecten vallen en het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV).

Project Experiment Stedelijke herverkaveling

De (deel) projecten in het kader van stedelijke herverkaveling bevinden zich in verschillende fasen van uitvoering. Voor de projecten Eucalyptapark, Zonnebrink, Burgemeester Vlamstraat en Belastingkantoor zijn separate kredieten beschikbaar. Voor het Weurden en eventuele aanvullende projecten is nog veel ontwikkelingswerk nodig. Het nog beschikbare en niet aan uitvoeringsprojecten gekoppelde budget stedelijke herverkaveling schuift door naar 2019 zodat aan deze projecten verder kan worden gewerkt. *Zie ook hieronder investeringen cluster stedelijke vernieuwing en wegen.*

ISV budget

Het overgehelde budget zetten we in voor subsidiëring bodemsanering Siloterrein (verplichting).

Het nadeel aan de batenkant van € 283.000 betreft met name de naar 2019 doorgeschoven onttrekking aan de bestemmingsreserve stedelijke herverkaveling.

Cluster waterbeheer

Het (incidentele) nadeel van € 72.000 bestaat grotendeels uit het verhogen van een aantal onderhoudsbudgetten drukriolering (budget voor gemalen en storingsen en voor alarmering en bewaking) en bij het elektra budget.

De budgetverhoging voor het onderhoudsbudget drukriolering is nodig omdat er veel calamiteiten en verstopte persleidingen zijn geweest. De verhoging van het budget voor alarmering en bewaking wordt veroorzaakt door calamiteiten bij het gemaal Miste. Tot slot vloeit de verhoging van het budget voor elektra voort uit een hogere afrekening over 2017 (Eneco) en hogere afrekeningen over 2018 (AGEM). Hier heeft de gemeente geen invloed op, in verband met de aanbesteding met meerdere gemeenten.

Cluster Woonbeleid

De lagere lasten van € 500.000 verklaren wij door een overheveling van het budget Vernieuwingsfonds Wonen. Dit bedrag is bedoeld voor de aanpak van de bestaande woningvoorraad. Initiatieven hiervoor hebben zich nog niet spontaan aangediend maar ontstaan waarschijnlijk wel binnen de vernieuwde wijkaanpak en worden in elk geval gestimuleerd. Daarom stellen wij voor het bedrag over te hevelen naar 2019.

Cluster grondexploitatie

Het nadeel van € 188.000 bestaat deels uit de afwaardering tot grondwaarde van de boekwaarde binnen het complex Narcisstraat (bij de sloop Oortgiesen). Daar staat een geraamde extra winstneming 2018 op het complex Morgenzon tegenover. Per saldo leidde dit tot een nadeel.

Investeringen

Bedragen *1.000	Uitgaven				Inkomsten				Totaal		
	Programma	Prognose2	Prognose3		Verschil	Prognose2	Prognose3		Verschil	Saldo	
Vastgoedexploitatie		300		-300	V	400		-400	N	100	N
Openbaar Groen		205	205		V				V	0	V
Stedelijke vernieuwing		1.059	500	-559	V	140	10	-130	N	429	V
Verkeer		210	196	-14	V				V	14	V
Waterbeheer		202	202		V				V	0	V
Wegen		2.946	2.587	-359	V	102	298	196	V	555	V
Woonbeleid		500	500		V				V	0	V
Grondexploitatie		1.244	862	-382	V	3.205	2.492	-713	N	331	N
Totaal		6.666	5.052	-1.614	V	3.847	2.800	-1.047	N	567	V

Cluster vastgoedexploitatie

Het voordeel aan de uitgavekant van € 300.000 betreft het naar 2019 overgehevelde restantkrediet voor de verbouwing van Gaudium (asbestsanering). Het nadeel aan de inkomstenkant van € 400.000 betreft de naar 2019 overgehevelde vergoeding voor de aankoop in 2014 van het pand aan de Kottenseweg. Deze vergoeding wordt via de Provincie ontvangen. Het is nog niet bekend wanneer de provincie zover is dat zij het geheel overneemt.

Cluster Stedelijke vernieuwing

Het voordeel van € 429.000 bestaat grotendeels uit naar 2019 doorgeschoven restantkredieten van deelprojecten van het Experiment Stedelijke herverkaveling (Raadhuispark, Parkeerterrein Burg. Vlamstraat en herinrichting terrein belastingkantoor).

De projecten in het kader van stedelijke herverkaveling bevinden zich in verschillende fasen van uitvoering. Voor de projecten Burgemeester Vlamstraat, Raadhuispark en Belastingkantoor zijn separate kredieten beschikbaar. Het nog beschikbare en niet aan uitvoeringsprojecten gekoppelde budget stedelijke herverkaveling schuift door naar 2019, zodat aan deze projecten verder kan worden gewerkt. *Zie ook exploitatie tabel cluster stedelijke vernieuwing.*

Het bestemmingsplan voor woningbouw op de Zonnebrink is in 2018 nog niet onherroepelijk. In samenhang daarmee vindt de overdracht van de grond aan de Burgemeester Vlamstraat aan de gemeente nog niet in 2018 plaats, maar in 2019. Het krediet voor de grondverwerving schuift door.

De overdracht van het terrein van het belastingkantoor aan de gemeente is vertraagd. De grond moet eerst op het afgesproken kwaliteitsniveau worden gebracht. Het budget voor het eerste deel van de uitvoering schuift door naar 2019.

Cluster wegen

Het voordeel van € 555.000 bestaat grotendeels uit naar 2019 doorgeschoven restantkredieten van een aantal infrastructurele werken. Dit betreft, de herinrichting omgeving Raadhuis/Eucalyptapark, herinrichting van de Vliertuin, de buitenwegen Zwanenbroekweg/ Haverkampstegge en de reconstructie van de brug aan de Bonnikweg.

herinrichting omgeving Raadhuis/ project Eucalyptapark (deelproject Experiment Stedelijke herverkaveling)

Het project Eucalyptapark is in voorbereiding. Dit jaar maken wij nog niet zoveel kosten als eerder werd verwacht. Daarom schuift een gedeelte van het budget door naar 2019.

Zie ook Cluster Stedelijke vernieuwing.

Herinrichting van de Vliertuin.

Overheveling naar 2019 is noodzakelijk omdat we dan tot uitvoering overgaan.

Reconstructie Zwanenbroekweg/ Haverkampstegge.

De werkzaamheden aan de Zwanenbroekweg zijn uitgevoerd. Voordat de instandhoudingswerkzaamheden aan de Haverkampstegge uitgevoerd kunnen worden, moeten de nutsbedrijven eerst een deel van hun leidingnet vervangen. Ondanks vroegtijdig overleg met de nutsbedrijven hebben zij niet genoeg capaciteit om de werkzaamheden nog dit jaar uit te kunnen voeren.

Ze staan nu gepland voor het eerste kwartaal 2019. Aansluitend aan hun werk, wordt de weg voorzien van een nieuwe asfaltconstructie.

Brug Bonninkweg.

De werkzaamheden besteden wij dit jaar aan, waarna de uitvoering ervan start in het eerste kwartaal van 2019. Gekozen is voor een meervoudige onderhandse procedure op basis van EMVI.

Het uitwerken van de voorwaarden, de aanvullende toets momenten en de vooraf uit te voeren onderzoeken nemen meer tijd in beslag dan ingepland.

Verhoging krediet voor rotonde Waliëensestraat de Rikker

Met het aanleggen van het vrij liggende fietspad aan de Schimmelpennincklaan was ook de rotonde Rikker in de planvorming betrokken. In de oorspronkelijke raming was uitgegaan van het vernieuwen en vervangen van het bestaande midden eiland en rijbaan zonder iets aan de ligging te veranderen. Deze rotonde is een van de eerste rotondes die zijn aangelegd (1991). De omtrekstraal bedraagt 14 meter, terwijl de huidige rotondes op 18 meter worden aangelegd. Door deze kleinere diameter kunnen diepladers van onder meer Dennenoord deze rotonde niet passeren zonder deze te beschadigen. Na het verder uitwerken van de rotonde bleken de voorgenomen werkzaamheden onvoldoende. Er is gestudeerd op een optimalisatie van de rotonde waarbij verschillende ontwerpen de revue hebben gepasseerd. De rotonde kan in omvang niet worden vergroot. Mede na onderzoek van de constructie en de berijdbaarheid door diepladers bleek de opzet rigoureus te veranderen. Dit leidde tot een noodzakelijke verhoging van € 100.000. De dekking voor dit extra krediet vinden we voor een groot deel (€ 65.000) in de vrijval van restantkredieten die in dit cluster zijn opgenomen. Het gaat hierbij om reconstructie Hilteweg/Lemmenseweg/Schoolweg en fietspad Kuipersweg.

Cluster grondexploitatie

Het saldo van de mutatie boekwaarde grondexploitatie van € 331.000 verklaren wij met name door de nog niet in 2018 gerealiseerde afgifte van kavels van het project Zonnebrink. Deze afgifte is doorgeschoven naar 2019.

Programma 9: Sport

Portefeuillehouder: dhr. drs. D.W. Aalderink

Waar gaat dit programma over?

De economie draait op volle toeren maar niet iedereen profiteert daarvan. Veel Winterswijkers verloren de afgelopen jaren hun baan. Dit komt onder andere door de veranderende economie en de economische crisis van de afgelopen jaren. Het is niet realistisch om aan te nemen dat alle Winterswijkers zonder werk in korte tijd een nieuwe baan kunnen vinden. Om perspectief te houden, is het echter van belang om maatschappelijk actief te blijven, vrijwilligerswerk kan hierbij een grote rol spelen. Het is onze taak dit zoveel mogelijk te faciliteren.

De komende vier jaar zal het beleid gericht zijn op het zoveel mogelijk mensen begeleiden naar werk. Daarnaast zijn er mensen die niet in staat zijn om een betaalde baan te vinden. Het onze taak om samen met maatschappelijke partners te zorgen voor zinvolle dagbesteding. In bepaalde gevallen kan de sollicitatieplicht losgelaten worden. Vaak zijn mensen op een andere manier in de samenleving actief, bijvoorbeeld als vrijwilliger of mantelzorger. Wij vinden dat die inzet waardering verdient van de samenleving. Daarom willen wij dat bijstandsgerechtigden boven de 60 jaar, die structureel en gedurende meerdere dagen per week vrijwilligerswerk doen of mantelzorg bieden, niet meer verplicht zijn om te solliciteren.

Wij vinden dat wij als overheid ervoor moeten zorgen dat iedereen meedoet en niemand aan de kant staat. Wij willen de samenwerking met het bedrijfsleven intensiveren om zoveel mensen binnen het reguliere bedrijfsleven of overheid aan werk te helpen. Omdat wij als gemeente ook werkgever zijn, hebben wij eveneens een taak werkplekken in te vullen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Los van de wettelijke verplichtingen die hier gelden, hebben wij als lokale overheid hier een morele plicht en een voorbeeldfunctie.

In het kader van de regionale samenwerking en de kwaliteit van SDOA, willen we deel uit blijven maken van SDOA. Een voorwaarde is wel dat de kosten op basis van een redelijke verdeelsleutel worden verdeeld over de gemeenten.

We moeten armoede structureel bestrijden en generatiearmoede doorbreken. Ons streven is dat Winterswijk in 2040 armoedevrij is. Dit is een grote opgave waar we samen met de Winterswijkse samenleving aan gaan werken. We stoppen met ad hoc maatregelen die alleen de symptomen van armoede bestrijden en we zetten al het geld en mankracht in op een structurele aanpak.

Het ziet er niet naar uit dat het huidige kabinet op korte termijn de ruimte om te experimenteren binnen de Participatiewet zal verruimen. Dit neemt niet weg dat wij zullen blijven zoeken naar wegen om ons beleid op een zo creatief en doelmatig mogelijke manier in te vullen.

Financiële wijzigingen

Exploitatie

Bedragen *1.000	Lasten				Baten			Totaal			
	Programma	Prognose2	Prognose3		Verschil	Prognose2	Prognose3	Verschil	Saldo		
Doorbelaste bedrijfsvoering en kapitaallasten		51	51		V				V	0	V
Inkomensondersteuning		1.527	1.527		V				V	0	V
Re-integratie		2.985	2.985		V	800	800		V	0	V
Inkomensvoorziening		8.601	8.858	257	N	8.631	8.888	257	V	0	V
Participatiewet		9.616	9.601	-15	V	8.437	8.487	50	V	65	V
Totaal		22.780	23.022	242	N	17.868	18.175	307	V	65	V

Cluster Inkomensvoorziening

De hogere baten van € 257.000 verklaren wij door het feit dat het Rijksbudget voor de Algemene Bijstand in 2018 is verhoogd. Aangezien hier als uitgangspunt geldt dat de uitgaven gelijk zijn aan de inkomsten zijn de uitgaven met hetzelfde bedrag verhoogd.

Cluster Participatiewet

De hogere baten van € 50.000 verklaren wij door een hoger Rijksbudget en hogere verwachte detacheringsofbrengsten SW-medewerkers.

Investeringsen

Binnen dit programma zijn geen investeringen.

Programma 10: Economie en Bedrijvigheid

Portefeuillehouder: dhr. ing. G.J.W. Elferdink

Waar gaat dit programma over?

De bedrijvigheid in de sectoren industrie, bouwnijverheid, groothandel en zakelijke dienstverlening is van grote waarde voor Winterswijk, omdat het direct en indirect veel werkgelegenheid oplevert. Daarmee levert deze sector een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid en het op peil houden van onze voorzieningen.

Kenmerkend voor Winterswijk is dat een groot deel van het midden- en kleinbedrijf al van generatie op generatie aan Winterswijk is verbonden. Om deze werkgelegenheid ook in de toekomst voor Winterswijk te behouden, bieden we de bedrijven de ruimte om zich te kunnen blijven ontwikkelen.

Bestaande ondernemers en startups (in de smart industry) willen we faciliteren door te zorgen voor voldoende en kwalitatief hoogwaardige vestigingslocaties. Hiermee willen we voorkomen dat bedrijven naar elders verhuizen door gebrek aan uitbreidingsmogelijkheden. Het glasvezelnetwerk dat nu in heel Winterswijk beschikbaar is draagt hier in positieve manier aan bij. Langdurige leegstand van bedrijfspanden of kavels willen we voorkomen. De succesvolle methodiek van de stedelijke herverkaveling kan hiervoor aangewend worden. Voor de zware industrie is er de Laarberg. Daarnaast willen we de relatie tussen ondernemers, onderwijs- en kennisinstellingen versterken rondom actuele thema's. Dit bevordert de kennisontwikkeling en zorgt voor directe vakinhoudelijke netwerkcontacten tussen bedrijven en kennisinstellingen.

Van de ondernemers vragen wij dat ze hun verantwoordelijkheid nemen bij het omschakelen naar een duurzame en circulaire economie en een energieneutraal Winterswijk in 2030.

Voldoende en goed geschoold personeel is cruciaal voor de bedrijven om zich verder te kunnen ontwikkelen. Er dreigt echter een mismatch op de arbeidsmarkt door de afname van de beroepsbevolking en doordat de opleidingen niet altijd aansluiten op de specifieke vraag naar personeel. Door een nauwere samenwerking met het onderwijs en door samenwerking in de regio willen we deze mismatch zo goed mogelijk aanpakken.

Een goede bereikbaarheid is essentieel voor het Winterswijkse bedrijfsleven, zowel richting de randstad als naar het Duitse achterland. De uitwerking hiervan vindt u binnen Programma 8: Ruimtelijke ontwikkeling in de kern en Mobiliteit.

Financiële wijzigingen

Exploitatie

Bedragen *1.000	Lasten				Baten			Totaal		
	Programma	Prognose2	Prognose3		Vershil	Prognose2	Prognose3	Vershil	Saldo	
Doorbelaste bedrijfsvoering en kapitaallasten		175	175	V				V	0	V
Economische ontwikkeling		100	64	-36	V			V	36	V
Economische ontwikkeling industrie		83	193	110	N			V	110	N
Totaal		358	432	74	N			V	74	N

Cluster Economische ontwikkeling industrie

De hogere lasten van € 110.000 verklaren wij door de aankoop en verwijdering van twee woonwagens op Dennenoord. Het budget hiervoor stelde de Raad beschikbaar op 26 oktober 2017.

Investerings

Bedragen *1.000	Uitgaven				Inkomsten			Totaal		
	Programma	Prognose2	Prognose3	Verschil	Prognose2	Prognose3	Verschil	Saldo		
Economische ontwikkeling industrie	523	43	-480	V				V	480	V
Totaal	523	43	-480	V				V	480	V

Cluster Economische ontwikkeling industrie

Dit voordeel van € 480.000 betreft het naar 2019 doorgeschoven restantkrediet van het project Dennenoord. Deze kredieten zijn pas nodig zijn als het nog te actualiseren bestemmingsplan is vastgesteld en de uitvoering van de revitalisering start. Volgens de huidige inzichten is dit op zijn vroegst in het najaar 2019 aan de orde.

Programma 11: Ruimtelijke ontwikkeling en Economie buitengebied, Natuur en Landschap

Portefeuillehouder: dhr. ing. G.J.W. Elferdink

Waar gaat dit programma over?

Ons prachtige buitengebied is uniek voor de Achterhoek en zelfs binnen Nederland. Winterswijk is niet voor niets Nationaal Landschap. Dit landschap is ontstaan door eeuwenlang agrarisch gebruik, afgewisseld met bijzondere natuurgebieden. Er wonen 5.000 mensen, er zijn 750 bedrijven en er komen een half miljoen bezoekers per jaar. Voor al die mensen en voor de toekomstige generaties willen we die kernkwaliteit koesteren. Dat is ook de essentie van de opgave waarvoor de nieuwe Omgevingswet ons stelt. De implementatie van de omgevingswet doen we samen met de betrokkenen.

De kwaliteit kan alleen behouden blijven als de verschillende functies in het buitengebied, landbouw, natuur, recreatie en bewoning, zich op een duurzame wijze met respect voor de omgeving en elkaar kunnen blijven ontwikkelen.

In Winterswijk hechten we waarde aan het mooie landschap en aan biodiversiteit. De gemeente blijft partijen ondersteunen die landschap en biodiversiteit willen versterken door het aanleggen van poelen, struwelen en andere landschapselementen in het kader van de provinciale landschapsregeling. Binnen de landbouw is momenteel al een duurzaamheidsslag gaande die we, daar waar mogelijk, willen faciliteren.

De afstemming van de verschillende functies in het landelijk gebied vereist veel overleg en samenwerking. De stichting WCL vervult hierin een belangrijke rol, daarnaast zullen ook nieuwe vormen van participatie moeten worden ingezet om ervoor te zorgen dat iedere bewoner de mogelijkheid krijgt om mee te denken over de toekomst van ons buitengebied. In het kader hiervan willen wij de organisatiestructuur en taakstelling van het WCL evalueren.

Veilige wegen in het buitengebied zijn belangrijk. Door de schaalvergroting in de landbouw worden de landbouwmachines groter en breder. Dit vraagt in sommige gebieden om aanpassing van de wegen. Omdat dit op gespannen voet kan staan met de recreatieve waarden en de ecologische waarden van de bermen is goed overleg noodzakelijk. Om het karakter en de specifieke charme van het Nationaal Landschap te behouden blijven zandwegen ook echt zandwegen.

De leefbaarheid van het buitengebied is van groot belang. Om wonen in het buitengebied voor een zo groot mogelijke groep mogelijk te maken willen we boerderijsplitsing makkelijker maken. Het vormen van nieuwe landgoederen door natuur aanleg moet mogelijk blijven, maar wel bij bestaande bebouwing. Zo voorkomen we nieuwe woonlocaties en verstening van het buitengebied. We nemen dit mee in de omgevingsvisie buitengebied.

Het starten van bedrijven in panden die oorspronkelijk een agrarische functie hadden blijft maatwerk en mogen bestaande functies in het buitengebied niet belemmeren. Niet-agrarische bedrijven dienen zich bij grootschalige nieuwbouw te vestigen op het industrieterrein. Met uitbreiding van al bestaande gebouwen wordt zeer terughoudend omgegaan en is alleen mogelijk bij een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit.

Er zijn nog veel asbestdaken aanwezig in het buitengebied die verwijderd moeten worden. De gemeente heeft hierbij een faciliterende rol. We bundelen de vraag naar bijvoorbeeld sloop, zonnepanelen, asbestsanering, landschappelijke verbeteringen, water- en klimaatoplossingen tot pakketten die we voor en met het buitengebied (bijvoorbeeld door het opzetten van coöperaties) gaan aanbesteden. Daarnaast betrekken we ook de sociale aspecten hierbij. Zo werken we een duurzame oplossing.

Financiële wijzigingen

Exploitatie

Bedragen *1.000	Lasten				Baten			Totaal		
	Programma	Prognose2	Prognose3	Vershil	Prognose2	Prognose3	Vershil	Saldo		
Doorbelaste bedrijfsvoering en kapitaallasten		322	322	V				V	0	V
Nationaal Landschap		102	95	-7	V			V	7	V
Natuurontwikkeling en landschapsherstel		173	173	V	40	40		V	0	V
Bestemmingsplannen in de kern		800	800	V	200	200		V	0	V
Bestemmingsplannen buitengebied		94	94	V	110	110		V	0	V
WCL (Waardevol Cultureel Landschap)		90	90	V				V	0	V
Projecten landelijk gebied		416	319	-97	V	60	60	V	97	V
Totaal		1.997	1.893	-104	N	410	410	V	104	V

Cluster Projecten landelijk gebied

De lagere lasten van € 97.000 verklaren wij grotendeels door het feit dat wij voorstellen om een bedrag van € 90.000 van het budget Natuurontwikkeling Kleiput over te hevelen naar 2019.

De uitgaven voor 2018 zijn lager dan begroot, maar dienen beschikbaar te blijven voor het gehele project.

Investerings

Bedragen *1.000	Uitgaven			Baten			Totaal			
	Programma	Prognose1	Prognose2	Vershil	Prognose1	Prognose2	Vershil	Saldo		
Projecten landelijk gebied		24	24	V				V	0	V
Totaal		24	24	V				V	0	V

Er zijn geen mutaties geweest.

Programma 12: Duurzaamheid, Milieu en Klimaat

Portefeuillehouder: dhr. ing. G.J.W. Elferdink

Waar gaat dit programma over?

De gevolgen van klimaatverandering zijn ook merkbaar in Winterswijk. De zomers worden warmer en het weer wordt extremer met langere periodes van droogte en heftige piekbuien waarbij de straten soms onderlopen.

Om de verandering van het klimaat te beperken moet de uitstoot van CO₂ en het gebruik van fossiele brandstoffen fors worden verminderd. We hebben daarom als doelstelling dat Winterswijk in 2030 energieneutraal moet zijn. Dit is een enorme opgave voor de komende jaren op het gebied van energiebesparing en het opwekken van duurzame energie. Ook bedrijventerrein Gaxel wordt ingezet als energieproductie locatie. Ten aanzien van het plaatsen van windmolens heeft de raad juni 2017 een moratorium ingesteld voor onbepaalde tijd met een periodieke evaluatie vanaf 1 januari 2023. De komende jaren gaan we samen met de energietafel volop aan de slag om onze doelstelling te behalen. We blijven daarom de energietafel faciliteren.

Bij nieuwe woningbouwlocaties wordt er energieneutraal en aardgasvrij gebouwd. Bestaande woningen worden zo goed mogelijk geïsoleerd en verduurzaamd. Hierbij is speciale aandacht voor inwoners met een laag inkomen, zodat ook zij kunnen profiteren van de energiebesparing. Met de woningbouwcorporaties worden prestatieafspraken gemaakt om de bestaande woningvoorraad in een hoger tempo te verduurzamen. Daarnaast moeten subsidies en het substantieel revolverend energiefonds fungeren als vliegwiel om inwoners te helpen onze doelstelling te realiseren.

De directe gevolgen van de klimaatverandering willen we beperken door meer groen en water in de bebouwde kom waardoor de opwarming wordt verminderd. Minder verharding helpt ook doordat regenwater dan beter in de bodem kan dringen waardoor de wateroverlast bij piekbuien wordt beperkt. Ook inwoners kunnen hier zelf een bijdrage aan leveren door meer groen en gras in de tuin en minder tegels of klinkers. Dit willen we met voorlichting stimuleren en faciliteren. We willen hier met name de jeugd bij betrekken.

Op het gebied van milieu blijven we werken aan een circulaire economie. Dit betekent dat we doorgaan met het scheiden van afval en hergebruik van materialen. Ook blijven we het zwerfafval aanpakken. Het uiteindelijke doel is om een afvalvrije gemeente te worden. Met het oog op het asbestverbod in 2024 stimuleren we samen met de provincie Gelderland bedrijven en particulieren in het vervangen van oude asbestdaken door zonnepanelen.

Financiële wijzigingen

Exploitatie

Bedragen *1.000	Lasten				Baten				Totaal	
	Programma	Prognose2	Prognose3		Vershil	Prognose2	Prognose3		Vershil	Saldo
Doorbelaste bedrijfsvoering en kapitaallasten		404	404	V				V	0	V
Huishoudelijk afval		2.388	2.388	V	2.929	2.929		V	0	V
Milieubeleid		532	318	-214	V	109	8	-101	N	113
Totaal		3.324	3.110	-214	V	3.038	2.937	-101	N	113

Cluster Milieubeleid

De lagere lasten van € 214.000 verklaren wij als volgt:

- hogere uitgaven Visie Erfgoed en ruimte € 30.000 N
- overheveling budget Energiefonds € 90.000 V
- overheveling budget Duurzame energie € 35.000 V
- overheveling budget Sanering verkeerslawaaï € 119.000 V

Vanuit het Rijk ontvingen wij een budget van € 55.000 voor het project "Energietransitie in een waardevol cultuurlandschap". Van dit budget besteden wij € 30.000 in 2018 en het overige deel besteden wij in 2019 .

In 2018 ontwikkelen wij voor het Energiefonds en Duurzame energie nog de eerste plannen, die vervolgens in 2019 uitgevoerd moeten gaan worden. Daarom stellen wij voor deze budgetten over te hevelen naar 2019.

In de begroting 2018 zijn lasten en baten geraamd voor het opstellen van een saneringsprogramma verkeerslawaaai in de gemeente Winterswijk. Het opstellen van het saneringsprogramma is vertraagd en vindt daarom pas in 2019 plaats. De bijbehorende lasten en baten hevelen wij daarom over naar 2019.

Investerings

Bedragen *1.000	Uitgaven				Inkomsten			Totaal		
	Programma	Prognose1	Prognose2	Verschil	Prognose1	Prognose2	Verschil	Saldo		
Milieubeleid	1.187	1.187		V				V	0	V
Totaal	1.187	1.187		V				V	0	V

Er zijn geen mutaties geweest.

Programma 13: Organisatie en Financiën

Portefeuillehouder: dhr. ing. G.J.W. Elferdink

Waar gaat dit programma over?

Voor een goed en effectief functionerende gemeente is het van belang dat de ambtelijke organisatie en de financiën op orde zijn. De gemeente heeft er de afgelopen jaren veel nieuwe taken bij gekregen die voorheen door het Rijk werden uitgevoerd. Tegelijkertijd vraagt de snel veranderende maatschappij om een proactieve en dienstbare overheid. Een overheid die meedenkt en goed luistert naar wat de inwoners beweegt en die participatie voorop heeft staan. Dit betekent van buiten naar binnen werken en zichtbaar zijn in de Winterswijkse samenleving. De gemeentelijke organisatie heeft de afgelopen jaren al goede stappen gezet in deze richting, maar dit proces willen we een extra impuls geven. Dit kan door beleid en uitvoering beter te integreren en meer opgavegericht te werken.

De veranderende maatschappij vraagt ook om een overheid die goed fysiek en digitaal bereikbaar is. Daarnaast werken we toe naar één aanspreekpunt voor ondernemingen, verenigingen, etc., zodat mensen weten waar ze met vragen naartoe moeten.

Initiatieven van inwoners willen we zoveel mogelijk faciliteren. Hierbij past een overheid die naast haar inwoners staat. Al doende blijven we werken aan “de Winterswijkse aanpak”: laagdrempelig, concreet, hands-on en met heldere kaders. Bij alles wat we doen, denken we na over wat we als gemeente willen uitstralen. Onderdeel van deze aanpak is de doorontwikkeling van de betrokkenenparagraaf. Om teleurstellingen te voorkomen is het belangrijk om transparant te zijn over de haalbaarheid van initiatieven. Het voorgestelde veranderproces willen we faciliteren met ontwikkel- en scholingsmogelijkheden voor de medewerkers en bijpassende ICT-voorzieningen. We willen nadenken over de vraag ‘Wat voor gemeente willen we zijn?’ De uitstraling en inrichting van het gemeentekantoor sluit aan op de manier waarop wij onze inwoners tegemoet willen treden.

Ondanks dat de economie zich positief ontwikkelt en de financiële positie gezond is, blijft behoedzaam begroten belangrijk. De schuldpositie van Winterswijk is nog steeds hoog en daarnaast moeten we rekening houden met de maatschappelijke opgaven die op ons afkomen. Met name de armoedebestrijding en duurzaamheid staan hoog op de agenda.

We willen de koers vasthouden die de afgelopen jaren is ingezet. Dit betekent dat we vasthouden aan een structureel sluitende begroting. We streven naar een acceptabele schuldenlast. We willen de lokale lasten voor inwoners niet verder laten stijgen anders dan met een inflatiecorrectie. Uitzondering is de OZB: hier fixeren het huidige tarief voor de komende 4 jaar.

We gaan uitvoering geven aan de belangrijkste conclusies het ICT-onderzoek “inspelen op de digitale revolutie” van de Rekenkamer. Van belang is om de basis op orde te krijgen. Tevens worden pilots gestart om ervaring op te doen met nieuwe technologie en toepassingen die de dienstverlening verder verbeteren. Daarbij wordt –ook als het gaat om de kosten- goed afgewogen wat past bij de maat van Winterswijk.

Financiële wijzigingen

Exploitatie

Bedragen *1.000	Lasten				Baten			Totaal			
	Programma	Prognose1	Prognose2		Verschil	Prognose1	Prognose2	Verschil	Saldo		
Doorbelaste bedrijfsvoering en kapitaallasten		7.369	7.353	-16	V				V	16	V
Klantcontactcentrum		11	11		V				V	0	V
Beheer Kapitaallasten		-352	-652	-300	V	2.265	2.265		V	300	V
Gemeentelijke Financiën		166	166		V	35.214	34.379	-835	N	835	N
Interne bedrijfsvoering		63	445	382	N	471	471		V	382	N
Totaal		7.257	7.323	66	V	37.950	37.115	-835	N	901	N

Cluster beheer kapitaallasten

Betreft bijstelling rente aan de actuele langlopende leningen stand. Er zijn dit jaar nog geen langlopende leningen opgenomen, als gevolg van overheveling van budgetten. Hierdoor zijn de rentekosten lager.

Cluster Gemeentelijke Financiën

De lagere baten van € 835.000 zijn deels (€ 487.000) een gevolg van een lagere uitkering uit het gemeentefonds. Deze lagere uitkering is een gevolg van lagere rijksuitgaven over 2018. Daarnaast verklaren wij het nadeel binnen dit programma door een budget neutrale correctie naar het Sociaal Domein (€ 368.000), verantwoord in de programma's 4,5 en 9. Het budget was abusievelijk geboekt op de algemene uitkering.

Cluster Interne bedrijfsvoering

De hogere lasten van € 382.000 zijn een gevolg van:

De overheveling van het oude budget I-NUP (de Elektronische overheid: Het Nationaal Programma) naar 2019. Het project loopt door in 2019;	€ 158.600	V
Een extra toevoeging van € 556.000 aan de Voorziening Voormalig Personeel voor het weer op een toereikend niveau brengen van deze voorziening (toevoegen wachtgeld/WW en aanpassing levensverwachting);	€ 556.000	N
Niet nader verklaard	€ 16.000	V
Totaal	€ 382.000	N

Investerings

Bedragen *1.000	Uitgaven				Inkomsten			Totaal			
	Programma	Prognose1	Prognose2		Verschil	Prognose1	Prognose2	Verschil	Saldo		
Interne bedrijfsvoering		1.245	741	-504	V				V	504	V
Totaal		1.245	741	-504	V				V	504	V

Cluster Interne bedrijfsvoering:

De verlaging van de investeringen met € 504.000 wordt veroorzaakt door:

De overheveling van het krediet ad € 75.000 voor de verbouwing van het Raadhuis naar 2019. Dit vindt niet plaats in 2018.	€ 75.000	V
De overheveling van het krediet hardware	€ 93.000	V
De overheveling van het krediet software	€ 176.000	V
De overheveling van het krediet vervanging meubilair	€ 235.000	V
Opnemen krediet Gemeentekantoor in verband met vervanging en aanpassing geluid en presentatiemiddelen	€ 75.000	N
Totaal	€ 504.000	V

Toelichting:

Overheveling kredieten automatisering:

Omdat de projecten / activiteiten over meerdere jaren lopen, is het voor de verdere uitvoering ervan de kredieten over te hevelen naar 2019.

Verloop begroting 2018

Bedragen *1.000	Lasten				Baten				Saldo				V/N
	Begroting na bijstellingen	Prognose1	Prognose2	Prognose3	Begroting na bijstellingen	Prognose1	Prognose2	Prognose3	Begroting na bijstellingen	Prognose1	Prognose2	Prognose3	
1. Bestuur en dienstverlening	2.826	3.032	2.732	2.614	817	817	478	535	-2.010	-2.215	-2.254	-2.079	N
2. Veiligheid, vergunningverlening en handhaving	3.166	3.167	3.177	3.247	340	351	438	718	-2.826	-2.816	-2.739	-2.529	N
3. Regionale en grensoverschrijdende samenwerking	536	536	560	171	0				-536	-536	-560	-171	N
4. Maatschappelijke participatie en zorg	11.045	11.054	11.387	11.095	7.580	7.606	8.137	8.250	-3.466	-3.448	-3.250	-2.845	N
5. Jeugd en onderwijs	8.475	8.698	8.763	8.953	6.276	6.354	6.354	6.542	-2.200	-2.344	-2.409	-2.411	N
6. Economie-centrum	325	326	373	251	100	100	100	100	-225	-226	-273	-151	N
7. Cultuur, sport en vrijetijdseconomie	5.873	5.910	5.963	6.039	751	751	751	724	-5.122	-5.159	-5.212	-5.315	N
8. Ruimtelijke Ontwikkeling in de kern en mobiliteit	23.316	28.148	29.273	27.370	14.740	19.765	20.804	19.139	-8.576	-8.383	-8.469	-8.231	N
9. Werk en inkomen	23.030	23.000	22.780	23.022	17.879	17.878	17.868	18.175	-5.151	-5.122	-4.912	-4.847	N
10. Economie en bedrijvigheid	208	258	258	432	0				-208	-258	-258	-432	N
11. Ruimtelijke ontwikkeling en economie buitengebied, natuur en landschap	1.785	1.810	1.997	1.893	350	350	410	410	-1.435	-1.460	-1.587	-1.483	N
12. Duurzaamheid, klimaat en milieu	3.266	3.330	3.324	3.110	3.016	3.063	3.038	2.937	-250	-267	-286	-173	N
13. Organisatie en Financiën	7.326	7.728	7.257	7.323	37.072	37.856	37.950	37.115	29.746	30.128	30.693	29.792	V
Afrondingsverschillen		-4							0	4	0	0	-
Saldo van baten en lasten na bestemming	91.179	96.993	97.843	95.520	88.921	94.891	96.328	94.645	-2.257	-2.102	-1.515	-875	N